

Република Македонија
Министерство за финансии

КВАРТАЛЕН ЕКОНОМСКИ
ИЗВЕШТАЈ – К3/2010

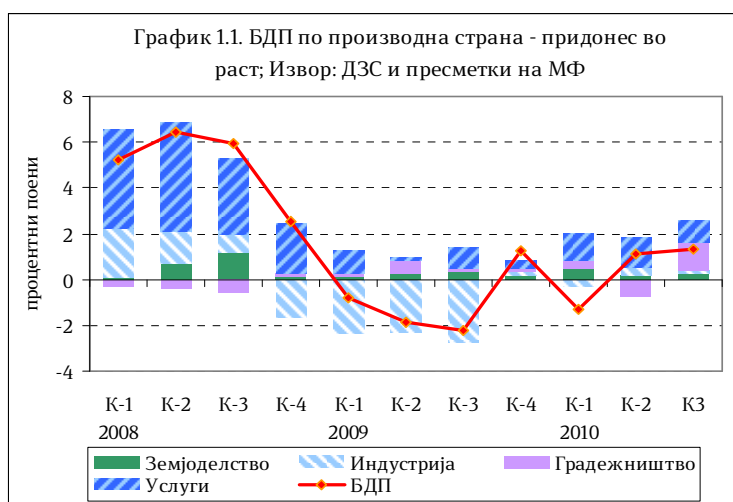
Резиме

- Во К-3-2010 **БДП оствари реален раст** од 1,3% во однос на истиот квартал од 2009 година, со што просечниот раст во првите три квартали од 2010 година изнесува 0,4%. Со исклучок на секторот – Хотели и ресторани, во сите останати сектори регистриран е раст од кои најзабележителен е кај секторот - Градежништво од 18,4%;
- **Бројот на вработени** лица во К-3-2010, според Анкета на работна сила, се зголеми за 3,5% во однос на претходниот квартал. Стапка на вработеност се зголеми на 39,3%, што претставува зголемување од 1,3 процентни поени во однос на претходниот квартал;
- **Стапката на инфлација** на годишно ниво изнесува 1,8% (К/К-4) во К-3-2010, мерена според индексот на трошоци на живот;
- **Нето платата** номинално во К-3-2010 порасна за 2,9%, а реалниот раст изнесува 1,1%;
- **Буџетскиот дефицит** на крајот на К-3-2010 изнесува -1,5% од годишниот БДП. **Фискалното оптоварување** во К-2 изнесува 27,2% и претставува намалување за 0,4 п.п. во однос на К-2-2010;
- **Кредитите на приватниот сектор** во К-3-2010 покажуваат нагорен тренд, при што остварија раст од 7,7% во однос на К-3-2009 и 1,8% на квартална основа. **Депозитите** продолжија и натаму да растат, остварувајќи стапка на раст од 14,5% во однос на К-3-2009;
- **Македонскиот берзански индекс** МБИ-10 во септември 2010 забележа пад од 14% во однос на септември 2009. Вкупниот промет остварен на Македонската берза во К-3-2010 бележи раст од 128,3% во однос на истиот период 2009 година;
- **Во К-3-2009 на годишно ниво (К/К-4)**, забележан е значителен раст на извозот за 28,5% и на увозот за 20,4%, при што вкупната надворешно-трговска размена изразена во евра забележа значителен раст од 23,6%;
- **Трговската отвореност на Република Македонија** во К-3-2010 изнесува 93,2%, што укажува дека е задржано нивото од претходниот квартал.

1. Макроекономски трендови и реален сектор

Реалниот раст на БДП во К-3-2010 изнесува 1,3% споредно со истиот квартал од 2009 година, што претставува одредено забрзување на растот, по падот од 1,3% во К-1-2010. Така, во првите три квартали просечниот раст на реалниот БДП изнесува 0,4%. Реалниот раст на БДП во К-3-2010 споредно со претходниот квартал изнесува 2,4%. Ваквиот раст во одредена мера е резултат на сезонски фактори, а сезонско прилагодениот раст на БДП во К-3-2010 изнесува 0,4%.

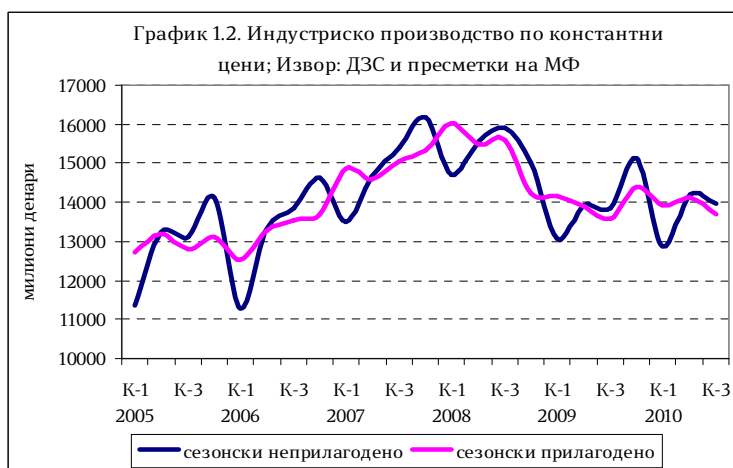
Според **производната страна на БДП** највисока годишна стапка на реален раст во К-3-2010 е регистрирана во секторот Градежништво за високи 18,4%, со што е прекинат падот забележан во претходниот квартал. Високиот раст се должи на зголемената реализација на буџетските капитални расходи, кои забележаа номинален раст од 77% споредно со К-3-2009. Просечниот раст кај градежништвото во периодот јануари-септември изнесува 3,4%.

Секторот Финансиско посредување продолжи да остварува позитивни стапки на раст и во К-3-2010 е проценет на 3,8%. Растот во секторот Трговија изнесува 2,7%. Подетална анализа на овој сектор укажува дека трговијата со моторни возила има висок придонес кон растот. Релативно висок номинален раст е забележан и кај трговијата на мало и трговијата на големо, со тоа што трговијата на мало го губи чекорот кон крајот на К-3-2010.

Реалниот раст во секторот Индустрија, која учествува со 22% во создавањето на БДП, е проценет на 0,7% во К-3-2010, а се должи на позитивните остварувања на почетокот од К-3-2010 (јули), кога индустриското производство порасна за 8,3%.

Позитивните движења во индустријата и трговијата во К-3-2010 придонесоа за позитивни остварувања и во секторот Сообраќај, складирање и врски, каде растот е проценет на 0,8%. Позитивни стапки на раст се остварени и во секторите Земјоделство (2,4%) и Јавна управа (0,8%). Во К-3-2010 намалување на економската

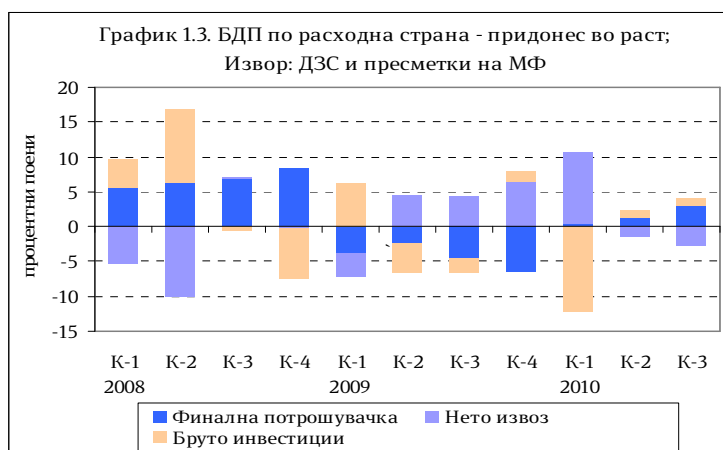
активност е остварена единствено во секторот Хотели и ресторани од 7,5%.

Падот на **индустриското производство**¹ од 1,7% во К-3-2010, главно се должи на остварените негативни стапки кај: производство на метални производи (34,3%), производство на мебел (19,4%), производство на моторни возила (16,5%), вадење на руди на метал (13,8%), производство на хемикалии и хемиски производи (5,6%), производство на производи од други неметални минерали (-2,9%) и штавење и преработки на кожа (2,4%).

Од друга страна, значителен е растот кај вадење на други руди и камен (50,3%), производство на сообраќајни средства (45,0%), производство на тутун (37,4%), производство на електрични машини (26,1%), рециклажа (25,3%), производство на основни метали (18,4%), производство на текстилни ткаенини (12,5%), производство на кокс (10,8%), производството на облека, доработка и боење на крзно (9,2%) и производство на целулозна хартија и производи од хартија (8,2%).

Анализирано според **расходната страна на БДП**, позитивен реален раст беше регистриран кај сите компоненти, освен јавната потрошувачка, која забележа минимален пад од 0,4%, по падот од 7,7% во претходниот квартал.

Во К-3-2010 се забележа одредено стабилизирање на растот на бруто инвестициите по високите флукуации во претходниот период. Така, на растот од 4,7% во К-2-2010 се надоврза раст од 4,8% во К-3-2010. Индикативно за растот на инвестициите се високиот номинален раст на буџетските капитални расходи, како и

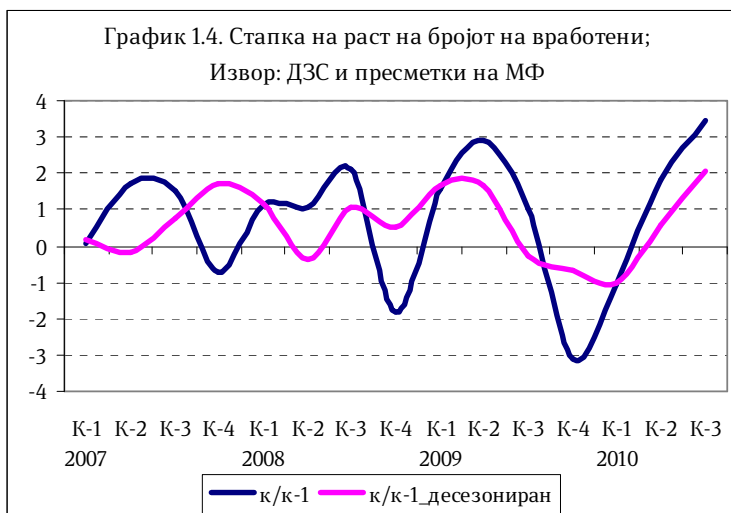
и зголемувањето на увозот на инвестициски добра од 17,8%, додека производството на капитални добра во К-3-2010 забележа намалување од околу 22%.

Личната потрошувачка во К-3-2010 забележа реален раст од 4,1%. Ваквото остварување се должи на растот на платите во земјата (годишен раст на просечната нето плата од 2,9% во К-3-2010 и позитивните перформанси во трговијата. Како поткрепа служи и наплатата на данокот на додадена вредност, каде беше забележан номинален годишен раст од 8% во К-3-2010.

Извозот на стоки и услуги продолжи забрзано да расте и во К-3-2010 остварувајќи раст од 25,2%. Увозната зависност на извозот се рефлектира и врз увозот на стоки и услуги, каде е забележан раст од 23,8%. Повисокото учество на увозот во трговската размена имплицира на негативен придонес на нето извозот во економскиот раст.

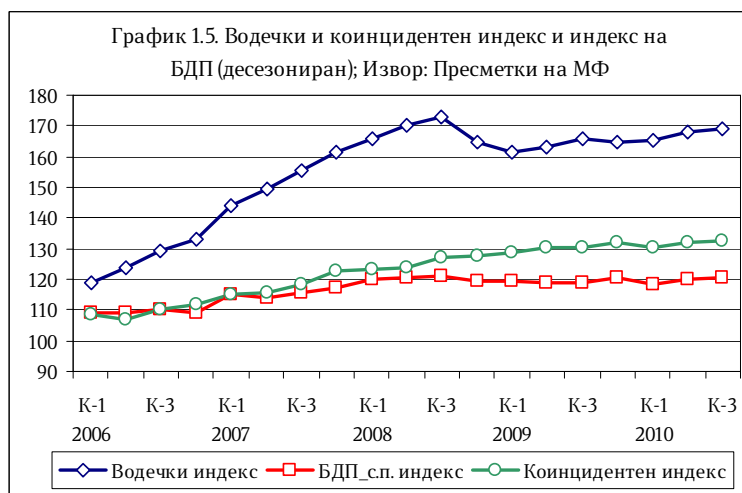
¹ Пресметан врз основа на месечните соопштенија Индекс на индустриското производство

Бројот на вработени лица во К-3-2010, според Анкета на работна сила, се зголеми за 3,5% во однос на претходниот квартал, придружен со релативно висок пад на неактивното население, кое забележа намалување од 3,4% на квартална основа. Намалената неактивност во одредена мерка резултира со раст и на бројот на невработени за 1,5%. Освен тоа, растот на активното население апсорбира и одредено зголемување на работоспособното население.

Ваквите движења на пазарот на труд предизвикаа стапката на активност да се зголеми за 1,5 процентни поени споредено со претходниот квартал, изнесувајќи 57,6% во К-3-2010. Стапката на вработеност се зголеми на 39,3%, што претставува зголемување од 1,3 процентни поени во однос на претходниот квартал, додека стапката на невработеност се намали на 31,7% од 32,1% во К-2-2010 година. Имено, на нето основа во К-3-2010 споредено со претходниот квартал е регистрирано зголемување на работните места во приватниот сектор, каде бројот на вработени порасна за 6,4%, додека во останатиот дел од економијата имаше намалување на вработеноста од 4,2%. Бројот на вработени исчистен од сезонските влијанија е зголемен за 2,1% во К-3-2010, наспроти растот од 0,6% во претходниот квартал.

Водечкиот композитен индекс² во К-3-2010 забележа зголемување од 0,9 индексни поени споредено со претходниот квартал. Споредено со истиот квартал 2009, водечкиот композитен индекс е повисок за 3,6 индексни поени. Ваквото движење на индексот укажува дека позитивниот раст на економската

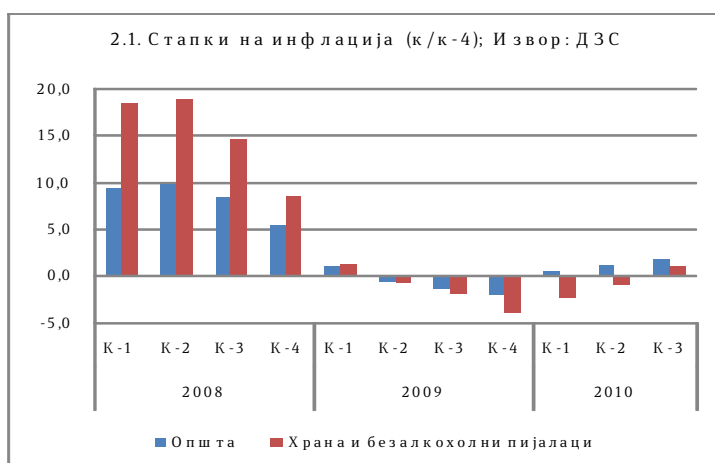
активност се очекува да продолжи и во последниот квартал од 2010, со тенденции за остварување на позитивни стапки на раст и на почетокот од 2011 година.

² Подготвен од Министерството за финансии MakLead е агрегатен показател кој однапред ја покажува насоката на деловниот циклус. Индексот го сочинуваат осум водечки индикатори за економскиот циклус: 1/просечна плата во преработувачка индустрија; 2/просечен број лица-корисници на паричен надомест; 3/оценка на производителите за снабденоста на производството со нови нарачки; 4/индекс на договорени градежни работи; 5/берзански индекс МБИ-10; 6/понуѓа на пари - M2; 7/каматен диференцијал и 8/вкупен увоз намален за увозот за лична потрошувачка.

Водечкиот дифузен индекс³ во К-3-2010 забележа позитивни движења кај 50% од компонентите на водечкиот композитен индекс, што е пониско остварување во однос на претходниот квартал и истиот квартал 2009 година, кога односниот показател изнесуваше над 60%.

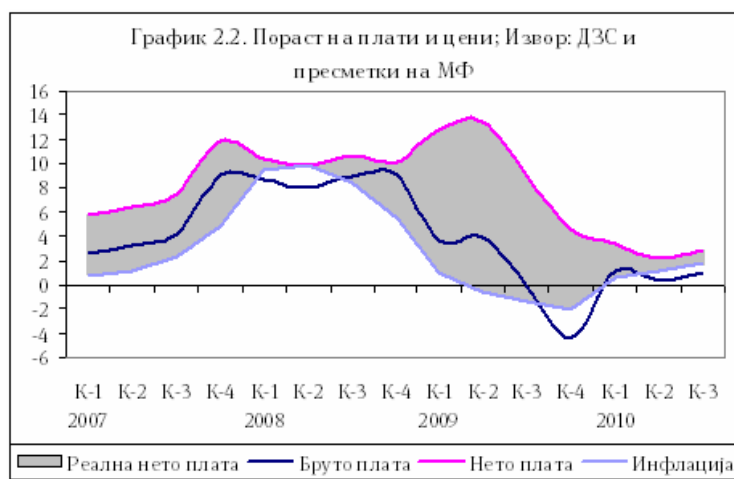
2. Цени, трошоци и продуктивност

Стапката на инфлација, мерена според индексот на трошоци на живот, во К-3-2010 изнесува 1,8% во однос на истиот квартал од 2009 година. Најголем раст на цените е забележан кај категоријата Домување од 5,2%, кој во голема мера е резултат на растот на цените за Електричната енергија (9,8%), како и кај категоријата Сообраќајни средства и услуги, од 2,6%, кој е воден од растот на цените на Течни горива и масла од 12,9%. Раст остварија и цените за Култура и разонода (1,6%), Исхрана (1,2%), Облека и обувки (1,1%) и Хотели и ресторани (0,5%). Намалување на цените се забележа во категоријата Тутун и пијалаци (-0,2%) и Останати услуги (-6,8%), додека цените во категоријата Хигиена и здравје се непроменети.

Базичната инфлација (која го исклучува ефектот на храната и енергијата) во К-3-2010 изнесува 0,2%, наспроти К-2-2010 кога истата изнесуваше 0%.

Цените на мало во К-3-2010 забележаа пораст од 2,4% споредено со истиот квартал од 2009 година. Повисок пораст на цените е остварен во категоријата Индустриски производи (3,8%), при што позабележителен е порастот на индустриски непрехранбени производи (5,5%). Од друга страна, категоријата Земјоделски производи забележа раст од само 0,2%.

Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалаци за едно четиричлено домаќинство, пресметана врз основа на цените на мало, е повисока за

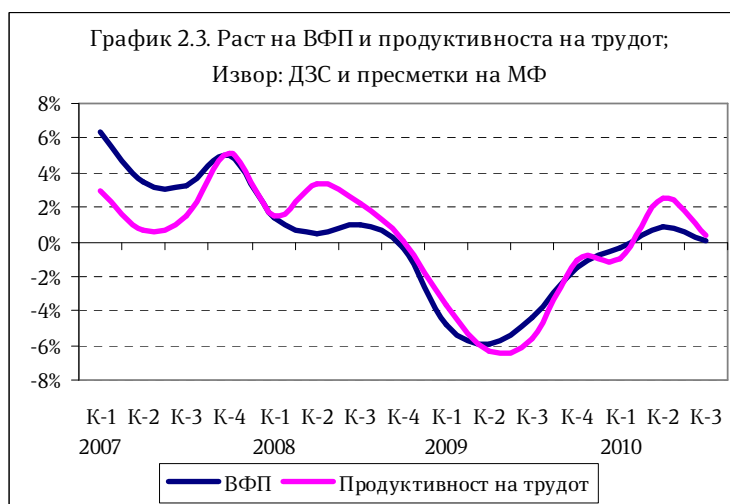
³ Водечкиот дифузен индекс го мери бројот (процентот) на компонентите на водечкиот композитен индекс што пораснале во одреден период

3,7% во однос на претходниот квартал, додека во однос на К-3-2009 истата е повисока за 1,1%. Вредноста на потрошувачката кошница во К-3-2010 претставува 58,3% од просечната нето плата.

Просечната **нето плата** во К-3-2010 е повисока од истиот квартал 2009 година номинално за 2,9%, додека просечната **брuto плата** забележа побавен номинален раст од нето платата (0,9%), како резултат на дополнителното намалување на стапките на социјални придонеси од почетокот на 2010 година. Умерената стапка на инфлација услови реалниот раст на нето платата да изнесува 1,1%, додека брuto платата да забележи пад од 0,9%. (површината со сенка на График 2.2).

Продуктивноста на трудот

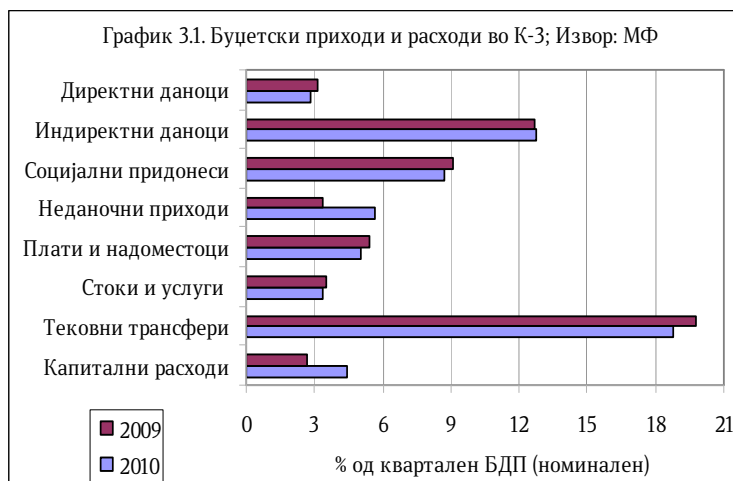
продолжи со позитивниот раст во К-3-2010 изнесувајќи 0,3% на годишно ниво, со тенденција растот на продуктивноста да продолжи и во наредниот квартал. Ваквиот резултат се должи на повисокиот раст на производството од растот на бројот на вработени во К-3-2010. Паралелно со растот на бројот на вработени во К-3-2010 е забележан раст и на физичкиот капитал од 1,6%. Ваквите тенденции на факторите на растот предизвикаа вкупната факторска продуктивност (ВФП) да забележи минимален раст од 0,1% во К-3-2010, наспроти растот од 0,9% во претходниот квартал.

3. Фискален сектор

Повисокото остварување на **буџетските приходи** во однос на К-3-2009, придружено со релативно умерени буџетски расходи, придонесе за дефицит на Буџетот од 520 милиони денари во К-3-2010 или 0,5% од реализираниот БДП за овој квартал (0,1% од планираниот годишен БДП).

И во третиот квартал 2010 година продолжи да се води контрациклична фискална политика насочена кон ублажување на последиците од светската економска криза врз македонската

економија и задржување на макроекономската стабилност. Притоа, не е загрозена фискалната одржливост на јавните финансии.

Вкупните приходи на Буџетот на Република Македонија се повисоки за рекордни 13,7% споредено со истиот квартал од 2009 година, главно поради повисокото остварување на даночните приходи за 5,3%, додека социјалните придонеси се повисоки за 2,7%, а неданочните приходи се повисоки за 79,0%. Зголемувањето на личната потрошувачка од 0,1% и растот на увозот и извозот на стоки, резултираа со повисока наплата кај данокот на додадена вредност и данокот на добивка, како и незначително намалување кај персоналниот данок. Значајно е што приходите од ДДВ, кои претставуваат 51,7% од вкупните даночни приходи, во К-3-2010 се повисоки за 7,9% споредено со истиот квартал 2009 година. Во структурата на бруто приходите од ДДВ се забележа зголемување на наплатата на ДДВ од прометот во земјата, согласно зголемениот промет во трговијата, но зголемени се и остварените ДДВ приходи по основ на увоз, а засилена е и динамиката на поврат на ДДВ. Притоа, структурата на прометот во земјата укажува дека прометот со добра и услуги, кои се оданочуваат со општата даночна стапка од 18% е намален за 1,5%, прометот кој се оданочува со бенефицирана даночна стапка од 5% е зголемен за 7,2%, а кај прометот кој е ослободен од ДДВ е забележан значаен пораст од 55%. Приходите од акцизи се повисоки за 7,8% споредено со истиот квартал од 2009 година. Намалувањето на увозот предизвика и пониска наплата на царински давачки од 26,9%. Во рамки на директните даноци, кај данокот на добивка е забележан раст од 15,8%, имајќи предвид дека од јануари 2009 година единствено се оданочува добивката која се распределува за дивиденда, а почнувајќи од април 2010 година е евидентиран приход за данок на исплатената дивиденда и друга распределба од добивката, што учествува со значаен процент во структурата на овој данок. Приходите од персоналниот данок на доход се пониски за 2,6% поради намалената основица, како и високиот пад на приходите по основ на капитални добивки. Наплатата на социјалните придонеси е повисока за 2,7%, при што зголемување на наплатата се забележува кај придонесите за пензиско осигурување за 3,2%, и кај придонесите за здравствено осигурување за 3,8%, додека кај придонесите за вработување се забележува намалување од 10,3%. Неданочните приходи (профит од Народна банка, административни и судски такси, како и наплатени патарини), кои претставуваа 17,5% од вкупните буџетски приходи, во К-3-2010 се повисоки за 79,0% во однос на истиот период од 2009 година.

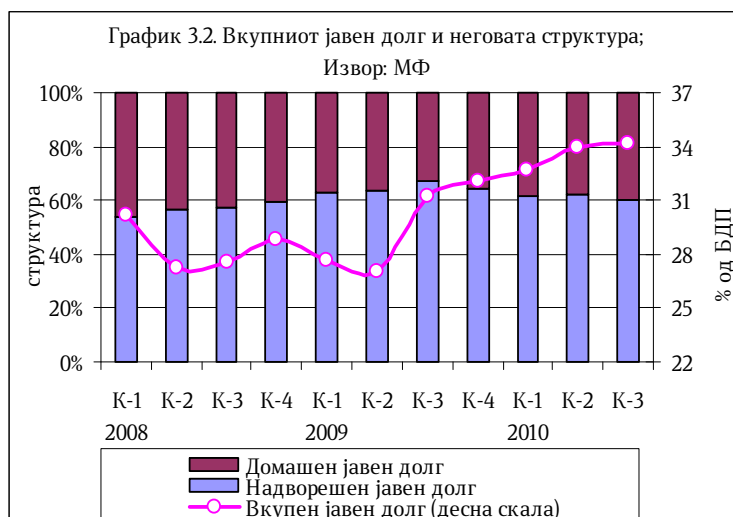
Капиталните приходи за К-3-2010, на годишна основа, се поголеми за 17%, главно од дивиденда, приватизација и закуп на градежно земјиште, како и продажба на станови. Приходите по основ на донации за истиот период се повисоки за 37,7%.

Во К-3-2010 вкупните **буџетски расходи** се повисоки за 11,0% споредено со истиот квартал од 2009 година. Тековните расходи, кои претставуваа 86,5% од вкупните расходи, се зголемија за 4,9% на годишна основа. Капиталните расходи кои учествуваа со 13,5% во вкупните расходи, се повисоки за 77% споредено со К-3-2009 година. Реализацијата на капиталните расходи заклучно со септември 2010 година е со подобрена динамика отколку во претходните години и изнесува 62% од вкупно планираните средства за 2010 година. Во рамки на тековните расходи, расходите

за стоки и услуги се зголемени за 4,3%, додека расходите за плати и надоместоци се пониски за 1,1%. Трансферите пак, се повисоки за 1,8% на годишна основа, а учеството на категоријата “Други трансфери“ во вкупните трансфери изнесува 21,5% (овде се вклучени трансферите кон локалната власт). Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување кои учествуваа со 44,8% во вкупните трансфери се извршени повеќе за 2,5% во однос на истиот квартал од 2009 година. Расходите за каматни плаќања се зголемија за четири пати, при што расходите по камати на домашен долг забележаа раст од 14,9%, а каматите за странскиот долг се зголемија за 6,5 пати.

Фискалното оптоварување, мерено како утврден дел на буџетски приходи⁴ во однос на номинален БДП, во К-3-2010 изнесува 27,2% и претставува намалување за 0,4 п.п. во однос на К-2-2010. Вкупните буџетски расходи претставуваат 32,9% од БДП, што е за 0,8 п.п. повисок остварен износ во однос на К-2-2010.

Вкупниот **јавен долг** на крајот на К-3-2010 изнесува 34,2% од БДП, што претставува зголемување за 0,7 п.п. во однос на К-2-2010 година. Ваквиот раст се должи на зголемување на домашниот јавен долг за 7,5% и на надворешниот јавен долг за 1,2% во однос на К-2-2010 година. Со тоа, учеството на домашниот јавен долг се зголеми на 39,7% (График 3.2). Ваквата состојба укажува дека дополнителното задолжување, што е

неминовно за водење поекспанзивна фискална политика при забавен економски раст, било надворешно или внатрешно, не би ја загрозило фискалната одржливост, при што е неопходна координација со монетарната политика. Здравата фискална политика е еден од Мастришките критериуми за конвергенција, така што границите се поставени на 3% од БДП буџетски дефицит и 60% од БДП долг на Општата влада.

Државниот долг, кој не го вклучува долгот на НБРМ и јавните претпријатија, на крајот на К-3-2010 е зголемен на 23,6% од БДП, односно за 0,2 п.п. споредено со К-2-2010 година. Ваквата појава е резултат на зголемувањето на долгот на Централна влада (за 4,0%) поради растот на надворешното задолжување. Од друга страна, забележано е зголемување на долгот на НБМ за 1,7%, но учеството на државниот долг во вкупниот јавен долг во К-3-2010 изнесува 69,0% што е помалку за 1,0 п.п. од учеството во претходниот квартал.

⁴ Вклучува даночни приходи, социјални придонеси и административни такси и давачки

4. Монетарно-финансиски движења ⁵

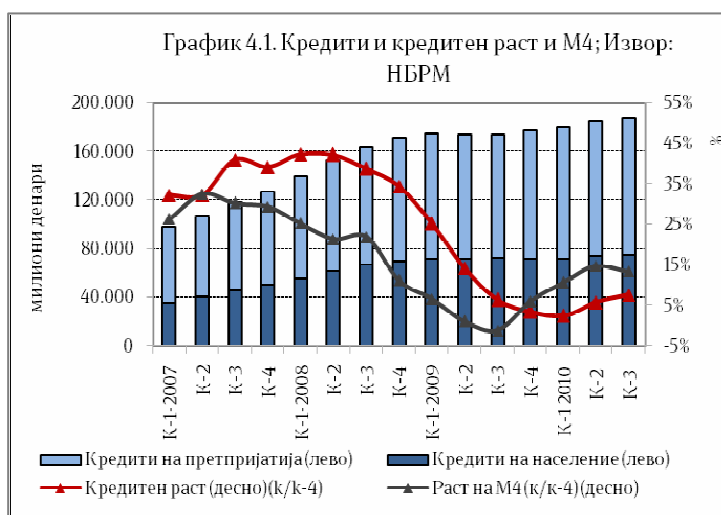
Во К-3-2010 **примарните пари**⁶ забележаа пад од 3,7% во однос на претходниот квартал во услови на пад на вкупната ликвидност на банките од 7,4%. Споредено со крајот на третиот квартал 2009 година примарните пари се повисоки за 9,5% (наспроти растот од 27,1% претходниот квартал). **Монетарниот агрегат М1** забележа раст од 2,4% во однос на К-2-2010, додека на годишна основа истиот е повисок за 12,2%. Пошироките монетарни агрегати **М2 и М4**, во К-3-2010 забележаа зголемување во однос на претходниот квартал од 0,1% и 0,7%, соодветно, додека на годишна основа истите забележаа раст од 9,4% и 13,4%, соодветно.

Вкупниот **депозитен потенцијал**⁷ на приватниот сектор продолжи засилено да расте на годишна основа, достигнувајќи стапка на раст од 14,5%. Кај кварталната динамика, се забележа забавување на растот на депозитите на 1,2% во однос на претходниот квартал (наспроти растот од 4,6% во К-2-2010).

Од секторски аспект, растот на депозитите се должи целосно на растот на депозитите на домаќинствата кои забележаа раст од 2% во однос на К-2-2010. Истовремено, депозитите на приватните претпријатија забележаа пад од 2,6%, наспроти растот од 10,4% регистриран минатиот квартал. На годишна основа, депозитите на домаќинствата се повисоки за 17,6%, додека депозитите на приватните претпријатија се повисоки за 6,8%.

Од аспект на валутата, денарските депозити со раст од 1,6% имаат доминантен придонес во кварталниот раст (придонес од 63,3%). Како резултат на тоа, степенот на евроизација, мерен преку учеството на девизните депозити во вкупниот депозитен потенцијал, е намален на 52% (52,2% во К-2-2010).

Според рочноста, краткорочните депозити, кои во К-3-2010 зафаќаат 68,6% од вкупните депозити, забележаа пад од 0,6% во однос на претходниот квартал, додека депозитните пари се зголемија за 6,5%. Долгорочните депозити (учество од 13,9% во вкупните депозити) се повисоки за 4,3%. На годишна основа депозитните пари забележаа раст од 18,2%, а краткорочните и долгорочните депозити се зголемија за 8,4% и 50,5%, соодветно.

⁵ Почнувајќи од К-1-2009 анализите се прават врз основа на податоците усогласени со новиот Сметковен план за банки кој важи од јануари 2009 година

⁶Ги вклучува готовите пари во оптек (вклучително и готовината во благајна на банките), задолжителната резерва во денари и во девизи и вишокот ликвидни средства над обврската за задолжителна резерва (во денари).

⁷Депозитите вклучуваат и пресметана камата

Кредитите кон недржавниот сектор, во К-3-2010 година регистрираа раст од 1,8% во однос на претходниот квартал. Анализирано на годишна основа, кредитите продолжија да го забрзуваат растот, достигнувајќи раст од 7,7% на крајот на третиот квартал (5,8% во К-2-2010).

Од секторски аспект, доминантен придонес во кварталниот раст на кредитите имаа кредитите кон приватните претпријатија (придонес од 64,8%), кои се зголемија за 2% споредено со претходниот квартал. Кредитите кон домаќинствата забележаа квартален раст од 1,6%. На годишна основа, кредитите кон приватните претпријатија продолжија да го забрзуваат растот кој во септември достигна дури 10,3%, додека кредитите кон домаќинствата забележаа раст од 4,3%.

Од валутен аспект, денарските кредити забележаа раст од 1,8% во однос на К-2-2010 (придонес од 77,8% во растот на вкупните кредити). На годишна основа, денарските кредити остварија раст од 5,5% и нивното учество во вкупните кредити достигна 76,7%. Кредитите во странска валута во К-3-2010 се повисоки за 1,7% во однос на претходниот квартал, додека на годишна основа истите забележаа раст од 15,8%.

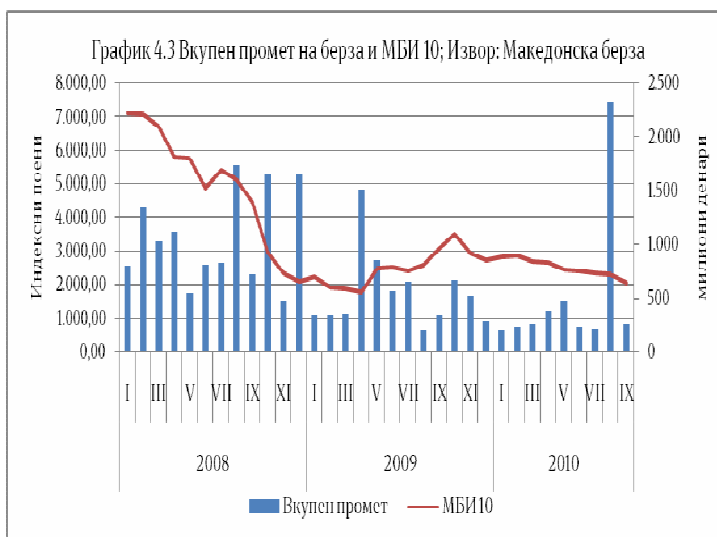
Според рочноста, краткорочните кредити забележаа пад од 0,7% во однос на крајот на К-2-2010, додека долгорочните кредити кои учествуваа со 59,7% во вкупните кредити забележаа раст од 2,1%. На годишна основа, краткорочните кредити се повисоки за 1,7%, додека долгорочните за 8,3%.

Од почетокот на 2010 година, НБРМ во повеќе наврати изврши намалување на основната **каматна стапка**, од 400 базични поени, кумулативно. Во К-3-2010 година, каматната стапка на благајничките записи беше намалена за 50 базични поени (попрецизно, во август) и со тоа се достигна 4,5%. Европската централна банка од мај 2009 година наваму не изврши промена на референтната каматна стапка и истата на крајот од К-3-2010 се задржа на ниво од 1%.

Во третиот квартал од 2010 година може да се забележи одредено релаксирање на каматната политика на банките. Имено, просечната пондерирана каматна стапка на дадените денарски кредити бележи намалување од почетокот на 2010 година и на крајот на К-3-2010 изнесува 9,2%, што е пониско за 0,4 п.п. во однос на претходниот квартал. Споредбата со септември 2009 година упатува на уште позначајно намалување од 1,1 п.п.. Каматната стапка на девизните кредити е непроменета во однос на крајот од вториот квартал и изнесуваше 7,4%. Сепак, споредено со К-3- 2009 истата е намалена за 0,2 п.п.

Просечната каматна стапка на денарските депозити на крајот на К-3-2010 изнесува 6,8% и истата се намали за 0,2 п.п. во однос на претходниот квартал. Во однос на крајот на К-3-2009 истата е пониска за 0,5 п.п.. Каматната стапка на девизните депозити изнесува 3% и е пониска за 0,1 п.п. во однос на минатиот квартал (намалување од 0,3 п.п. во однос на К-3-2009).

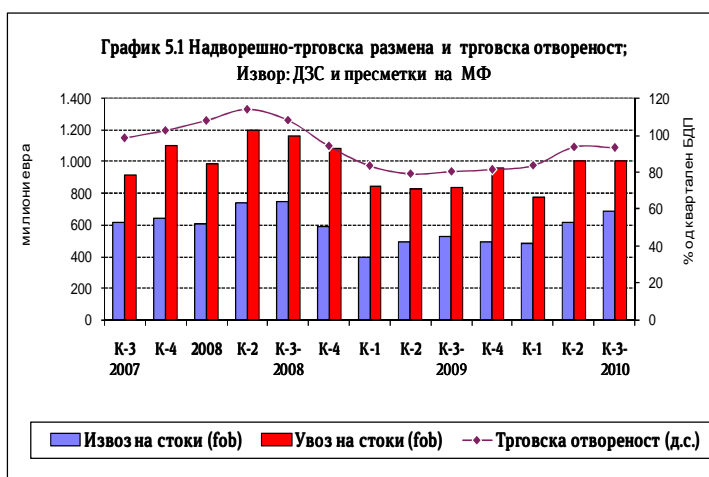
На **пазарот на капитал** во третиот квартал од годината се забележа раст на вкупниот промет од 153,5% во однос на претходниот квартал, кој се должи на остварените блок трансакции од 2,2 милијарди денари во август, додека кај класичното тргување се забележа пад од 29,8%. Споредено со истиот период 2009 година, вкупниот промет остварен на Берзата забележа раст од 128,3%, а доколку се анализира само класичното тргување, се забележува пад од 25,2%. Македонскиот берзански индекс МБИ-10, како агрегатен показател на берзанските движења, продолжи да се намалува, со стапка од 14% во однос на јуни 2010 година, додека во однос на септември 2009 година падот изнесува 32,8%.

5. Надворешен сектор и платен биланс

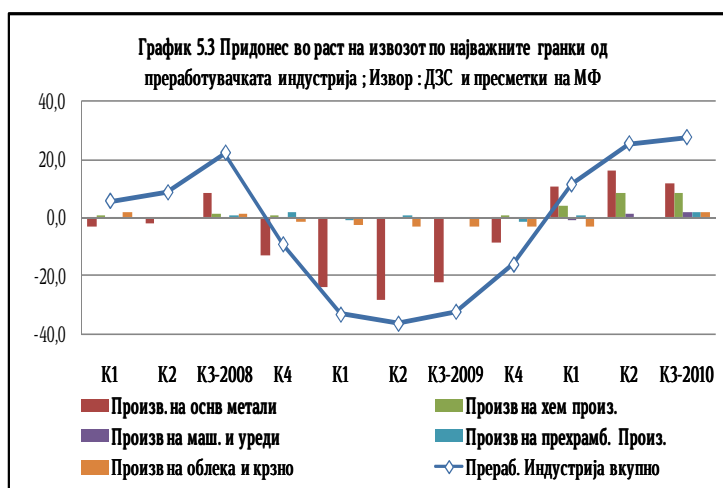
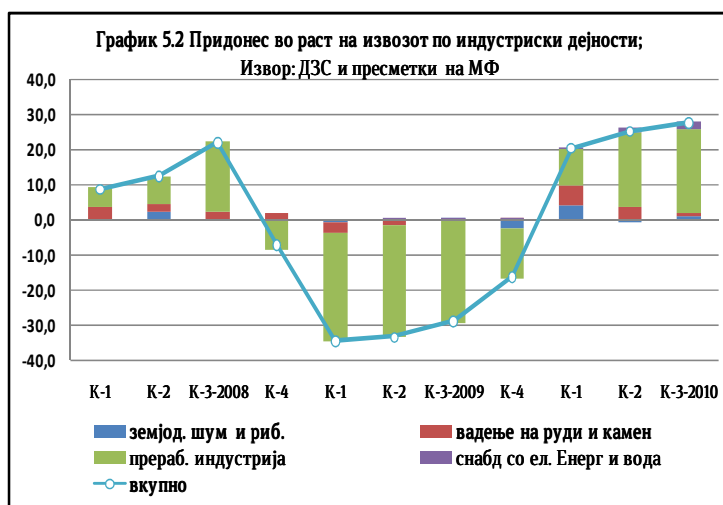
Според статистичките податоци изразени во евра (fob основа), кварталниот раст на **извозот на стоки** започнат во К-2-2010 продолжи и во третиот квартал, додека увозот е речиси на исто ниво со само 0,4 % пад во однос на претходниот квартал. Ефектот од постепено закрепнување на странската побарувачка и подобрувањето на цените на металите на светските берзи придонесе извозот на стоки да бележи позитивно поместување со стапка на раст од 11%, во однос на претходниот квартал. Ваквата тенденција укажува дека надворешно-трговските движења се стабилизираат и се враќаат во преткризната состојба.

Анализирано на годишно ниво (К/К-4), при значителен раст на извозот за 28,5% и истовремено зголемување на увозот за 20,4%, вкупната надворешно-трговска размена, изразена во

евра, бележи значителен раст од 23,6%, што во добар дел се објаснува со интензивирањето на економската активност.

Анализирано по сектори на СМТК (Стандардна меѓународна трговска класификација), позитивни движења во извозот во третиот квартал од 2010 година се забележуваат кај: производи класирани по материјалот за 49 мил. евра или 31,7%, со придонес во раст од 9,3 процентни поени (п.п.), што се должи на зголемениот извоз на железо и челик за 46%; хемиски производи за 2,3 пати или 38 мил. евра, со придонес во раст од 7,3 п.п. (висок раст на извозот на хемиски материјали и метални производи); суровини освен гориво за 43% со придонес во раст од 2,8 п.п., а во тие рамки металната руда и метални отпадоци забележаа раст од 40%; минерални горива и мазива од 31,3% (нафта и производи од нафта од 9,3%) производи за храна од 29,3%, додека поради намалениот извоз на тутун и преработки од тутун негативно поместување забележа секторот пијалаци и тутун за 6,7%, во споредба со истиот квартал од 2009 година.

Анализата на извозот на стоки по индустриски дејности во третиот квартал 2010 година, споредено со истиот квартал 2009, покажува дека носител на високиот раст на извозот (28,5%) е преработувачката индустрија со придонес во растот од 23,6 п.п.. Во рамки на дејноста Вадење на руди и камен, растот на извозот за 5,9 милиони евра или 21,4% се должи на растот кај гранките Вадење на руди на метал за 4,7 мил. евра или 21,9% и Вадење на други руди и камен за 1,4 мил. евра или 22,9%. Кај дејноста Земјоделство во третиот квартал позитивно годишно движење на извозот забележа Земјоделство, лов и соодветни услужни дејности од 8,7%.

Позитивното движење на извозот во третиот квартал кај преработувачката индустрија, првенствено се должи на растот во следните индустриски гранки: производство на основни метали за 53 мил. евра, со придонес во раст од 11,8%, производство на хемикалии и хемиски производи за 38,8 мил. евра или со

придонес од 8,5%, производство на машини и уреди за 9 мил. евра со придонес од 2%, производство на прехранбени производи и пијалоци за 8,8 мил. евра со придонес од 1,9% и производство на облека и крзно, за 7,9 милиони евра со придонес од 1,8%.

Од анализата на **увозот** по дејности се констатира дека носител на растот на увозот во третиот квартал 2010 година, во однос на истиот период 2009 година е преработувачката индустрија со придонес во раст од 13,8 п.п. или 119 мил. евра. Ваквото движење се должи на порастот кај: производство на хемикалии и хемиски производи за 34,8 мил. евра или 36,9%, производство на моторни возила приколки и полуприколки за 34,4 мил. евра или 74%, производство на основни метали за 14,8 мил. евра или 19,6% и производство на машини и уреди за 12,8 мил. евра или 21,6%.

Увозот во дејноста вадење на руди и камен бележи раст од 50,3% или 44,4 мил. евра со придонес од 5,1 п.п. во вкупниот раст на увозот, а се објаснува со растот кај гранките: вадење на сурова нафта и природен гас за 21,8% или 57,7 мил. евра и вадење на руди на метал за 2 пати или 35 мил. евра. Увозот кај дејноста снабдување со електрична

енергија, гас и вода е повисок за 33,4% или 4,7 мил. евра. Увозот во земјоделската дејност заради интензивирањето на активностите и припремите за есенската сеидба, забележа позитивно движење за 26,7% или 3,7 мил. евра.

Кај увозот на стоки, сите групи на производи според СМТК бележат позитивни стапки на раст во К-3-2010 година. Притоа, најголем раст на увозот е забележан кај категориите: минерални горива и мазива за 29,3% или 40,4 мил. евра, со придонес во растот од 4,7 п.п. (увозот на нафта и производи од нафта придонесува со 3,5 п.п. во вкупниот раст); хемиски производи за 35,3% или 35,8 мил. евра, со придонес во раст од 4,1 п.п. (катран и сирови хемикалии придонесува со 3,4 п.п. во вкупниот раст); машини и транспортни уреди 18,2% или 35 мил. евра, со придонес во раст од 4,1 п.п. (придонесот на увозот на друмски возила во вкупниот раст изнесува 4 п.п.); сировини за 67% или 25 мил. евра со придонес во раст од 2,9 п.п. (метална руда и метални отпадоци придонесува со 2,6 п.п. во вкупниот раст); производи класирани по материјалот 26% или 24,3 мил. евра со придонес од 2,8 п.п. (увозот на текстилни предива и на изработки од неметални минерали во вкупниот раст придонесува со 1,2 п.п. и 0,6 п.п., соодветно). Зголемувањето на увозот на инпути кои ги користат извозно-ориентираните сектори, односно делот од т.н. увозна компонента на извозот кај металната и текстилната индустрија има позитивен ефект врз заздравувањето и стабилизирањето на нивното вкупно производство.

Обемот на размена со ЕУ во К-3-2010 изнесува 55,9% од вкупната трговска размена на Република Македонија и во однос на К-3-2009 бележи позитивно поместување за 1,4 п.п.. Извозот и увозот на стоки со Европската Унија бележат силен раст од 37,9% и 19,3%, соодветно, во однос на истиот период од 2009 година. По Германија, најзначајни надворешно-трговски партнери на Македонија се Србија, Грција, Бугарија, Русија и Косово, при што обемот на размената во К3-2010 година со овие земји изнесува 30% од вкупната размена. Во К-3-2010 година, 58,9% од македонскиот извоз е реализиран на пазарите на Германија, Косово, Бугарија, Србија и Грција.

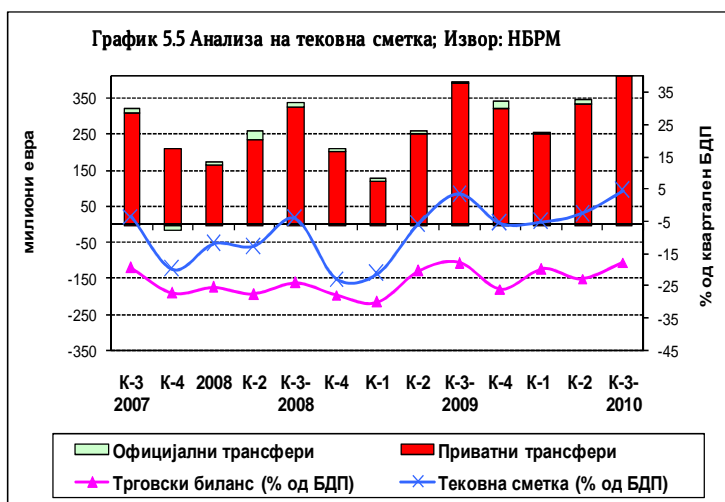
Како резултат на зголемување на извозот, при непроменет увоз на стоки, во К-3-2010 година **дефицитот** на трговскиот биланс (-319,1 милион евра) бележи стеснување во однос на претходниот квартал и претставува 17,6% од кварталниот БДП.

Нагорниот тренд на нето-тековните трансфери,

започнат во вториот квартал од 2009 година, по прекилот во К1-2010 година, во К2 и К3-2010 повторно забележаа раст, при што истите во К3 изнесуваа 419,6 милиони евра и претставуваа највисок квартален износ остварен во последните 7 години. Ваквото движење се должи на повисоките **приватни трансфери** (за 23,5%, или 78,6 мил. евра во однос на претходниот квартал), кои се доминантна и движечка компонента на тековните трансфери.

По стеснувањето на **дефицитот на тековната сметка** во првиот и вториот квартал од 2010 година, во К-3-2010 тековната сметка по една година повторно забележа позитивно салдо од 84,2 мил. евра и изнесува 4,6% од кварталниот БДП. Во К3 од 2010 година, позитивното поместување на тековната сметка во однос на претходниот квартал изнесува 127 мил евра, додека во однос на истиот квартал од 2009 година изнесува 25,5 мил. евра.

Анализирано на квартално ниво, **трговската отвореност** на Република Македонија во К3-2010 го задржа нивото од претходниот квартал и изнесува 93,2%. На годишно ниво (К/К-4) трговската отвореност претставува позитивно поместување за 13 п.п.. Ова доминантно се должи на значителниот годишен раст на вкупниот обем на надворешно-трговската размена (23,6%) во однос на истиот квартал од 2009 година.

Извештајот го подготви

Министерство за финансии

Сектор за макроекономска политика

М-р Анита Поповска

Анета Ацевска

Азби Фетаи

Копринка Сапунова

Неџати Куртиши

Сами Асани

Контролирале:

Снежана Делевска

М-р Ленче Николова Гогова

Одобрил:

Јордан Трајковски

Jordan.Trajkovski@finance.gov.mk

Скопје, ноември 2010